

ՎԱԼՏԵՐ ԲԵՐԲԵՐՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարան

Հայոց լեզվի ամբիոնի ասպիրանտ

E-mail: walter.berberyan@mail.ru

**ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ ԲԱՌԱՅԻՆ ՈՃԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
(1950 - 2020-ԱԿԱՆ ԹԹ.)**

Ամփոփում

Բառային ոճագիտությունը ոճագիտության հիմնական բաժիններից մեկն է: Այն ուսումնասիրում է բառերի ոճական արտահայտչականության հնարավորությունները: Առանձնացվում են նաև բառագիտական և իմաստաբանական ոճագիտություններ: Յուրաքանչյուր լեզվի բառապաշարն ուսումնասիրելիս անհրաժեշտ է պարզել տարբեր բառերի արտահայտչական դերն ու ոճական գունավորումը: Անհրաժեշտ է տարբերակել ոճականորեն չեզոք և երանգավորված բառեր խմբերը: Հայերենի բառային ոճագիտությամբ հետաքրքրված են տարբեր լեզվաբաններ:

Հիմք ընդունելով Ս. Մելքոնյանի, Ս. Էլոյանի ոճագիտական դասակարգումները՝ աշխատանքում առանձին քննել ենք բառապաշարի իմաստաձևային խմբերը և շերտերը, մեկնաբանել ենք ոճագիտական վերլուծությունները: Ուսումնասիրել ենք հայոց լեզվի բառային ոճագիտության մասին գրված աշխատանքները, վերլուծել տարբեր հետազոտություններում առկա դրույթները:

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. բառային ոճագիտություն, իմաստաձևային խումբ, բառապաշարի շերտեր, դասակարգում, արտահայտչականություն, հնաբանություն, նորաբանություն:

Ներածություն

Հարուստ է բառային ոճագիտական մտքի պատմությունը: Մեզ է ավանդվել տարբեր աշխատություններ, քննական նյութեր, գիտական հոդվածներ: Մի շարք հեղինակներ կատարել են խոր ուսումնասիրություններ, ինչպես՝ Ս. Էլոյան «Ժամանակակից հայերենի բառային ոճաբանություն», Ա. Պապոյան «Բառապաշարի ոճական արժեքի մի քանի հարցեր» և այլն: Մեծ բանաստեղծ Պ. Սևակի չափածոյի ընձեռած նյութի հիման վրա Ա. Պապոյանը քննարկել է նրա բառապաշարի ոճական արժեքի մի քանի հարցեր, մասնավորաբար, բառերի իմաստային յուրահատկությունները, շերտերը, իսկ Շալունցը քննել է համանունների

առաջացման աղբյուրները՝ հրատարակելով մի շարք հոդվածներ: Վերոգրյալ աշխատություններն ունեն կարևոր նշանակություն բառային ոճագիտական մտքի պատմության տեսանկյունից:

Ամսագրային հոդվածի սահմանափակ տարածքում, բնականաբար, հնարավոր չէ ներկայացնել բառային ոճագիտական մտքի ողջ պատմությունը: Ուստի մեր առջև նպատակ ենք դրել անդրադառնալ բառային ոճագիտական մտքի պատմության (1950 - 2020-ական թթ.) մի քանի կարևոր հարցերի, մասնավորաբար, բառապաշարի ոճաբանական դասակարգմանը, իմաստաձևային խմբերին, շերտերին՝ ամփոփ ներկայացնելով հայ լեզվաբանների որոշ դրույթներ:

Մեթոդաբանություն

Մեթոդաբանական հիմք է դարձել եղած տեսական դրույթների համադրումը: Կիրառվել են վերլուծական, համեմատական մեթոդներ: Փորձել ենք շարադրանքը ներկայացնել ըստ ժամանակագրության:

***

Բառապաշարի ոճաբանական դասակարգումները

Տարբեր լեզվաբաններ են փորձել կատարել բառապաշարի ոճաբանական դասակարգումներ: **Ս. Մելքոնյանը** բառապաշարի ոճաբանական դասակարգման մեջ առանձնացնում է դասակարգման երեք սկզբունք՝ առաջին դեպքում նկատի առնելով բառապաշարի օգտագործման ոլորտը (գործառական սկզբունք), երկրորդ դեպքում՝ բառապաշարի իմաստային-ոճաբանական հատկությունը, երրորդ դեպքում՝ ոճական (հուզաարտահայտչական) երանգավորումը¹: Լեզվաբանը առաջարկում է բառապաշարի տեսակների հետևյալ խմբերը. ըստ ձևի (համահունչ բառեր), ըստ իմաստի (հոմանիշ բառեր, հականիշ բառեր, բազմիմաստ բառեր, փոխաբերություններ), ըստ առաջացման աղբյուրի (համագործածական բառեր, բարբառային բառեր, հնաբանություններ, նորաբանություններ, օտարաբանություններ): Տարբերակելով խոսքային միջավայրերը, այն են՝ համասեռ (գրական) և տարասեռ կամ անհամասեռ, արևելահայ գեղարվեստական լեզվի բառապաշարը ենթարկում է հետևյալ դասակարգման՝ ա. բառեր, որոնց ոճական արժեքը դրսևորվում է համասեռ գրական միջավայրում՝ համագործածական բառեր, նորաբանություններ, տերմիններ, բ. բառեր, որոնց արժեքը դրսևորվում է տարասեռ միջավայրում՝ բարբառային բառեր,

---

¹ Տե՛ս **Ս. Մելքոնյան**, Ակնարկներ հայոց լեզվի ոճաբանության, Եր., 1984, էջ 41:

հնաբանություններ, օտար բառեր, ժարգոնային բառեր²:

Ս. Էլոյանը, կարևորելով բառերի հուզաարտահայտչական և գործառական տիպերի ոճական երանգավորման հատկանիշները, ժամանակակից հայերենի բառապաշարը դասակարգում է ըստ հուզաարտահայտչական և ըստ գործառական ոճական երանգավորման խմբերի: Հուզաարտահայտչական երանգավորման բառերը բաժանում է երեք խմբի՝ ա. բառեր, որոնք ունեն ընդգծված գնահատողական երանգ, բ. բազմիմաստ բառեր, որոնք ունեն հուզաարտահայտչական ցայտուն երանգով օժտված փոխաբերական կայուն իմաստներ, գ. հուզաարտահայտչական-գնահատողական երանգ ունեցող բառեր, որոնք ունեն սուբյեկտիվ գնահատության ածանցներ (նվագափաղաքչական)³: Ըստ գործառական-ոճական երանգավորման՝ տարբերակում է համագործածական կամ չեզոք բառապաշար, խոսակցական (առօրյա-խոսակցական, կենցաղային-խոսակցական) բառապաշար, գրքային (գրավոր խոսքի) բառապաշար խմբերը: Լեզվաբանները անդրադարձել են նաև բառերի տիպերին, բառապաշարի ոճաբանական շերտերին, ձևաիմաստային տարբեր խմբերին պատկանող բառերի ոճական կիրառություններին ու հնարավորություններին: Մենք կարծում ենք, որ Ս. Մելքոնյանի դասակարգումներն առավել համոզիչ են, քանի որ համակողմանիորեն են բնութագրում երևույթը:

Բառապաշարի իմաստաձևային խմբերը

Բառային ոճագիտական մտքի պատմության մեջ (1950 - 2020-ական թթ.) իր ուրույն տեղն ունի իմաստաձևային կամ ձևաիմաստային խմբերի քննությունը: **Գ. Վահանյանը** անդրադարձել է հոմանիշներին ու հականիշներին՝ ներակայացնելով դրանց ոճական դերը: Նա տվել է ոճագիտական տերմինների սահմանումներ՝ ամփոփ ներկայացնելով օգտագործման ոճական հնարավորությունները: Հեղինակը դիտարկումներ է կատարել նաև համատեքստի վերաբերյալ՝ նշելով, որ համատեքստից դուրս բառը կարող է կորցնել իր արտահայտչականությունը, և միայն հատուկ անուններն են, որ համատեքստից դուրս պահպանում են իրենց իմաստը: «Կոնտեքստը հնարավորություն է տալիս բառն օգտագործել իր պատկերավորության, արտահայտչականության հնարավորություններով»⁴: Ըստ լեզվաբանի՝ հոմանիշները հնարավորություն են տալիս հեղինակին խուսափելու կրկնությունից, և դրանով լեզուն դարձնում են

---

² Նույն տեղում էջ 50:

³ Ս. Էլոյան, Ժամանակակից հայերենի բառային ոճաբանություն, Եր., 1989, էջ 20:

⁴ Գ. Վահանյան, Հայոց լեզվի ոճաբանության ձեռնարկ, Եր., 1956, էջ 51:

հետաքրքիր, բազմազան: Կարծում ենք, որ լեզվի ճշգրտության և հստակության տեսանկյուններից կարևորվում է հոմանիշների ընտրությունը, իսկ դրանցից մեկի կամ մյուսի գործածելը ոճական խնդիր է: Գ. Վահանյանի առաջ քաշած մի շարք դրույթներ՝ ժամանակի ընթացքում կրեցին փոփոխություններ:

Գ. Ջահուկյանը և Ֆ. Խլղաթյանը բառային ոճագիտության մասին խոսելիս կարևորում են համանիշների ոճական և իմաստային նուրբ տարբերությունները, որոնք բնութագրում են այսպես՝

ա. պատկանում են գործառական տարբեր ոճերի,

բ. արտահայտում են երևույթի կամ հատկության դրսևորման տարբեր չափեր,

գ. կարող են արտահայտել անձնական (սուբյեկտիվ) վերաբերմունքի տարբերություններ և ունենալ հուզաարտահայտչական տարբեր երանգներ⁵:

Ջահուկյանի, Խլղաթյանի ներկայացրած սահմանումները առավել հաջող են, քան Վահանյանինը, քանզի աչքի են ընկնում նկարագրական հարուստ բովանդակությամբ:

Ս. Մելքոնյանը նշում է, որ ուսումնասիրողները հիմնականում բառագիտական մոտեցումով են բնութագրել իմաստաձևային խմբերից համանունները, և նույնիսկ ոճագիտական բնույթի աշխատություններում համանուն բառերի ըմբռնման հարցում ելակետը միայն բառագիտական է եղել: «Համանունների ճանաչման հարցում բառային մակարդակից դեպի խոսքային մակարդակն անցնելու դեպքում ակնհայտ է դառնում, որ նույնահնչունությունը կարող է դրսևորվել ոչ միայն բառերի ու բառաձևերի, այլև բառերի կապակցությունների միջև, հատկապես երբ դրանք հանդես են գալիս ռիթմական ամբողջության մեջ»⁶: Համանունների ոճական արժեքը համատեղ գործածություններում է դրսևորվում՝ ոչ թե առանձին, իրարից անկախ նախադասություններում: Ինչպես Ս. Մելքոնյանը, այնպես էլ **Ս. Էլոյանը** համանունների ամենահատկանշական կիրառություններից են համարում բառախաղը, որի գործածությունը այդքան էլ տարածված, կենսունակ չէ: Համանուն բառերը ժամանակակից հայերենում խոսքային համակարգում ոճական արժեք ունեն նախ չափածո խոսքում ունեցած հանգակերտական դերով, որով խոսքին հաղորդում են բարեհնչություն, երաժշտականություն և յուրահատուկ ռիթմ, հետո՝ արձակ խոսքում

---

⁵ Տե՛ս **Գ. Ջահուկյան, Ֆ. Խլղաթյան**, Հայոց լեզու: Ընդհանուր գիտելիքներ: Ոճաբանություն, Եր., 1976, էջ 81:

⁶ **Ս. Մելքոնյան**, Ակնրակներ հայոց լեզվի ոճաբանության, Եր., 1984, էջ 52:

ունեցած բառախաղային նշանակությամբ⁷: Հավելենք, որ Ս. Էլոյանը դասակարգել է նաև համանունների և հարանունների տեսակները: Նա առանձնացրել է ըստ բառաձևերի ընդգրկման ծավալի (լրիվ, մասնակի, խառը համանուններ) և ըստ ծագման (համարմատ և տարարման կամ տարակազմ համանուններ) խմբերի համանուններ, իսկ հարանունները՝ տարարմատ և ընդհանուր բաղադրիչներ ունեցող խմբերի: Ըստ Ս. Էլոյանի՝ հարանուն բառերը խոսքի մեջ հանդես են բերում հետևյալ ոճական առանձնահատկությունները.

ա. չափածու խոսքում հարանուն բառերը հանդես են գալիս բառավերջում իբրև հանգաբառեր,

բ. մասնակցում են բանաստեղծական տողի ներքին ռիթմի ստեղծմանը,

գ. հաճախ են հանդես գալիս կրկնվող մեկ կամ երկու բառերի գուգադրությամբ, որի շնորհիվ առավել են շեշտվում ու արտահայտչական երանգ ստանում,

դ. հանդես գալով գեղարվեստական արձակում, գիտական, հրապարակախոսական ոճերում՝ խոսքին հաղորդում են արտահայտչականություն, դիպուկություն,

ե. թե՛ արձակ, թե՛ չափածո գեղարվեստական խոսքում հանդես են գալիս բառախաղային նշանակությամբ⁸: Լեզվաբանի ներկայացրած վերոգրյալ դրույթները, կարծում ենք, որ գիտականորեն համոզիչ են:

Բառի իմաստով պայմանավորված ոճական հնարավորությունները ևս եղել են լեզվաբանների ուշադրության կենտրոնում: Անդրադառնալով հականիշ բառերի գործածությանը՝ Ս. Էլոյանը քննում է ա. հականիշների գործածությունը հակադրություններում անտիթեզերում, բ. հականիշների գործածությունը ոչ անտիթեզային հակադրություններում, գ. հականիշների գործածությունը օքսիմորոնում: Խոսքի բազմազանությանը և արտահայտչական հագեցվածությանը մեծապես նպաստում են լեզվական և խոսքային հոմանիշները, որոնց ամբողջական բնութագիրը ևս տվել են լեզվաբանները: Ինչպես նկատում ենք, բառային ոճագիտական մտքի ձևավորման, տեսական մտքի զարգացման, իմաստաձևային խմբերի ոճական գնահատության մեջ մեծ է Ս. Էլոյանի և Ս. Մելքոնյանի դերը:

Ըստ ոճագետ **Պ. Պողոսյանի**՝ համաժամանակյա հայեցակետից բառապաշարի դասակարգման համար հիմք են դառնում բառերի իմաստներն ու իմաստային առնչությունները: Ըստ իմաստային

---

⁷ Ս. Էլոյան, Ժամանակակից հայերենի բառային ոճաբանություն, Եր., 1989, էջ 97:

⁸ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 105-113:

առնչությունների՝ բառերը լինում են նույնանիշ, համանիշ, հականիշ, նույնանուն, հարանուն, տարանուն, տեսակասեռային մերձանիշներ, հարաբերակից բառեր⁹: Հեղինակը բառապաշարի իմաստաձևային խմբում ընդգրկում է մի շարք նոր բառեր, տերմիններ, որոնց վերաբերյալ հիմնականում լեզվական գիտելիքներ է մատուցում:

Գնահատելի է նաև **Ա. Մարությանի** բառերի իմաստաձևային խմբերի ոճական արժեքի քննությունը: Նա հիմնականում ներկայացրել է հոմանիշ, հականիշ, համանուն, համահունչ բառերի ոճական դերը: Լեզվաբանի ներկայացրած դրույթները, մեծամասամբ, նախորդների պատճենումներն են*:

Լ. Եզեկյանը ուսումնասիրել է հոմանիշները, հականիշները, համանունները, հարանունները և նրանց ոճական արժեքը: Ի տարբերություն նախորդ լեզվաբանների, որոնք առանձին տեսակ էին առանձնացնում նույնանիշները և համանիշները, Լ. Եզեկյանը դրանք միավորում է իբրև հոմանիշների տարատեսակներ¹⁰: Լեզվաբանը, մեծամասամբ, լեզվական հարուստ տեղեկություններ է ներկայացրել:

Բառային բանադարձումներին (ոճական հոմանիշներ, ոճական հականիշներ, նրբաբանություն, բառախաղ, աստիճանավորում) հիմնավոր անդրադարձ է կատարել **Թ. Շահվերդյանը**: Նա կատարել է հիմնավոր վերլուծություններ բառային մակարդակում գործառնվող դարձույթների ու բանադարձումների: Մա, ըստ էության, նոր որակ էր բառային ոճագիտության տեսանկյունից*:

Մերօրյա լեզվաբանները կարևորում են հոմանիշների, հականիշների շփոթությունը: «Իրար փոխարինող հոմանիշներից մեկը կամ մյուսը գործածելը ոճական խնդիր է, քանի որ դրանցից յուրաքանչյուրը յուրովի է երանգավորում խոսքը, դառնում որոշակի վերաբերմունքի արտահայտման միջոց: Իրար չփոխարինող հոմանիշների շփոթությունը պարզապես բառագործածության սխալ է, որ ստեղծում է անճիշտ խոսք: (...) Հոմանիշ բառերը միշտ չէ, որ կարող են իրար փոխարինել խոսքային նույն կառույցում, քանի որ դրանք խոսքային միջավայրում երբեմն դրսևորում են կապակցական անհամատեղելիություն»¹¹: Բառակազմական, մասամբ իմաստային

---

⁹ **Պ. Պողոսյան**, Խոսքի մշակույթի և ոճագիտության հիմունքներ, գիրք առաջին, Եր., 1990, էջ 183:

¹⁰ Տե՛ս **Լ. Եզեկյան**, Ոճագիտություն, Եր., 2006, էջ 199:

¹¹ **Յու. Ավետիսյան**, Հայոց լեզու և խոսքի մշակույթ, գիրք Ա, Եր., 2014, էջ 73:

* Առավել մանրամասն տե՛ս **Թ. Շահվերդյան**, Ոճագիտություն, Եր., 2010:

ընդհանրություններ ունեցող մի շարք բառերի համընկնող իմաստների, նրբիմաստների քննությունը համարում ենք կարևոր բառային ոճագիտության տեսանկյունից:

Բառապաշարի շերտերը

Բառապաշարի շերտերի քննության անդրադարձել են մի շարք լեզվաբաններ: **Գ. Վահանյանը** անդրադարձել է հնաբանություններին, նորաբանություններին՝ ներկայացնելով դրանց օգտագործման ոճական հնարավորությունները: Ըստ նրա՝ հնաբանությունները խոսքին հաղորդում են վեհություն, հանդիսավորություն և դրա ամենատարածված տեսակը գրաբարյան բառերն են (գրաբարիզմները): Հեղինակը մեկնաբանում է նաև օտարաբանությունները, բարբառային բառերը, պրոզաիզմները՝ տալով լեզվական տեղեկություններ: **Գ. Ջահուկյանը** և **Ֆ. Խղաթյանը** իբրև նորություն ամփոփ բնութագրում են գոեհկաբանությունները, մեղմաբանությունները, ժարգոնային բառերը, վարչաբանությունները: Գոեհկաբանությունների որպես բառապաշարի շերտի և նրա ոճական արժեքի գնահատումը մեր օրերում ևս արդիական է:

Բառապաշարի ոճական շերտերին հիմնավոր, քննական անդրադարձ են կատարել **Ս. Էլոյանը**, **Ս. Մելքոնյանը**: Վերջինս ընդհանուր դիտողություններ է ներկայացնում համագործածական բառերի վերաբերյալ՝ կարևորելով փոխաբերական արտահայտչականությունը, ինչպես նաև փոխաբերական բառերի տեսակները և իմաստի դրսևորումները: Անդրադառնալով բարբառային բառերի ոճական կիրառություններին՝ Ս. Մելքոնյանը գրում է. «Բարբառային բառերի ու ձևերի ոճական արժեքն արտահայտվում է հետևյալ հիմնական հանգամանքներով՝ նպաստել կերպարի խոսքի անհատականացմանն ու տիպականացմանը, ժամանակաշրջանի ու միջավայրի կոլորիտի ստեղծմանը, խոսքի ոճավորմանը, տաղաչափական բնույթի խնդիրների լուծմանը, լեզվի ժողովրդայնությանը»¹²: Ի տարբերություն Ս. Մելքոնյանի՝ Ս. Էլոյանը չի անդրադարձել վերոնշյալ հարցերին: Նա ներկայացրել է բառապաշարի պասիվ շերտի բառերի ոճական կիրառությունները, մասնավորաբար, նորաբանությունների և հնաբանությունների: Հնաբանության տեսակների ոճական հնարավորությունների վերբերյալ տեղին դիտարկումներ ունի Ս. Մելքոնյանը: Ըստ լեզվաբանի թեև դրանք նույն նպատակաուղղվածությունն ունեն, բայց գեղարվեստական լեզվում իրենց ունեցած դերով հավասարագոր չեն. արտահայտչականությամբ,

---

* Առավել մանրամասն տե՛ս **Ա. Մարություն**, Հայոց լեզվի ոճաբանություն, Եր., 2000:

¹² **Ս. Մելքոնյան**, Ակնարկներ հայոց լեզվի ոճաբանության, Եր., 1984, էջ 131:

խոսքի ոճական բովանդակության ձևավորմանը նպաստելու իրենց կարողությամբ բառային հնարանությունները գերազանց են քերականականներից¹³: Մենք համակարծիք ենք այս ընդհանուր օրինաչափությանը: Հեղինակը ներկայացնում է նաև հնարանությունների երկու տեսակների՝ հնարառերի, պատմաբառերի, իմաստային և կիրառական հիմնական տարբերությունները: Ըստ Ս. Էլոյանի՝ պատմաբառերի ոճական արժեքը հավասարազոր չէ մյուս տիպի հնացած բառերին: Երկու լեզվաբաններն էլ փաստում են, որ, այլ անվանումներ չունենալու պատճառով, պատմաբառերը ուղղակի անխուսափելիորեն կամ անհրաժեշտաբար են գործածվում, գործադրվում: Պատմաբառերը կիրառվում են և՛ անվանողական, և՛ պատմական ոճական երանգավորման նպատակադրումով¹⁴: Նորաբանությունների գործածությանը ևս անդրադարձել են լեզվաբանները: Ս. Էլոյանը ըստ գործառության տարբերակում է դիպվածական և հեղինակային բառերը. դիպվածական բառերը գործառում են առավելապես բանավոր-խոսակցական և գեղարվեստական ոճերում, իսկ հեղինակային բառերը՝ հիմնականում գեղարվեստական և մասամբ նաև գիտական ու հրապարակախոսական ոճերում¹⁵: Ըստ Ս. Մելքոնյանի՝ տարածական իմաստով ավելի ակտիվ երևույթ են հանրական նորակազմությունները, քան անհատականները: Մենք կիսում ենք լեզվաբանի տեսակետը: Ավելացնենք, որ հեղինակային նորաբանությունները Ս. Էլոյանը բաժանում է ա. համատեքստի բառային միջավայրով պայմանավորված և բ. համատեքստային ներքին իրադրությամբ պայմանավորված հեղինակային բառերի: Բառապաշարի շերտերին վերաբերող հատվածների շարադրանքը ընդգրկուն է:

Տարածմանակյա հայեցակետից կատարելով բառապաշարի ոճաբանական շերտատում՝ **Պ. Պողոսյանն** անդրադառնում է գործածական և անգործածական բառերին, քննում այդ բառերի խոսքի մեջ ունեցած դերի հարցերը: Նա ուշադրություն է դարձրել հնարանությունների, բառային նորաբանությունների, հեղինակային նորաբառերի, դիպվածային բառերի և օտարամուծությունների ոճական արժեքներին: **Պ. Պողոսյանի** մատուցած նյութը ծանրակշիռ է:

Հաշվի առնելով հուզաարտահայտչական բառապաշարի մեջ մտնող բառերի ոճական ու արտահայտչական բազմաթիվ երանգները՝ **Ա.**

---

¹³ Նույն տեղում էջ 143:

¹⁴ **Ս. Էլոյան**, Ժամանակակից հայերենի բառային ոճաբանություն, Երևան, 1989, էջ 249:

¹⁵ Նույն տեղում, էջ 232:

Մարությանը առանձնացնում է հետևյալ բառախմբերը՝

ա. ժողովրդախոսակցական բառապաշար,

բ. գնահատողական երանգ ունեցող բառեր (դրական կամ բացասական),

գ. մտերմիկ-փաղաքշական երանգավորում ունեցող բառեր,

դ. հեզնական-արհամարհական երանգավորում ունեցող բառեր,

ե. ըստ գործածության ոճականորեն երանգավորված բառեր (իրադրական ոճական երանգավորում)¹⁶:

Ն. Վիրաբյանը, Լ. Մարգարյանը հակիրճ անդրադարձ են կատարել հնաբանություններին և նորաբանություններին: Ի տարբերություն նրանց **Լ. Եզեկյանը** ամբողջովին ներկայացրել է բառապաշարի շերտերը և նրանց ոճաբանական բնութագիրը: Հեղինակը փորձել է ամփոփել նախորդ լեզվաբանների կողմից կատարված բառապաշարի ոճաբանական դասակարգումները, ինչպես նաև առանձնացրել է բառապաշարի շերտերը՝ նշելով դրանց ոճական արժեքը ու հուզաարտահայտչական երանգավորումը:

Առնշանային (ոճական) լրացուցիչ իմաստի առկայությունից կախված՝ **Թ. Շահվերդյանը** հայերենի բառապաշարը ստորաբաժանում է երեք խմբի՝

ա. ոճական տեսանկյունից չեզոք բառեր,

բ. բարձր ոճական տոնին պատկանող բառեր,

գ. ցածր ոճին պատկանող բառեր¹⁷:

Լեզվաբանը բառապաշարի բարձր ոճին պատկանող լեզվական տարրերից է նշում հնաբանությունները, օտարաբանությունները, նորաբանությունները, իսկ ցածր ոճի բառապաշարում են գործառնում բարբառները, գոեհկաբանությունները, ժարգոնային, ժողովրդախոսակցական բառերն ու արտահայտությունները: Լեզվաբանը համակողմանիորեն վերլուծում և երևան է հանում դրանց ոճական հնարավորությունները: **Յու. Ավետիսյանը** գործառական քիչ հաճախականություն ունեցող բառերից նշում է հնաբանությունները, նորաբանությունները, բարբառային-խոսակցական բառերը: Ըստ լեզվաբանի՝ խոսքի մեջ արտահայտչական ընդգծված երանգ ունեն նեղբարբառային բառերը՝ որպես քիչ գործածվող բառապաշար¹⁸: Համեմատելով գրական, խոսակցական, բարբառային բառախմբերում ընդգրկված տարբեր բառերի

¹⁶ **Ս. Մարության**, Հայոց լեզվի ոճաբանություն, Եր., 2000, էջ 209:

¹⁷ Տե՛ս **Թ. Շահվերդյան**, Ոճագիտություն, Եր., 2010, էջ 126:

¹⁸ **Յու. Ավետիսյան**, Հայոց լեզու և խոսքի մշակույթ, գիրք Ա, Եր., 2014, էջ 57:

գործածության հաճախականությունը՝ լեզվաբանը ներկայացնում է բառաշերտի արտահայտչական դերը, գործածության յուրահատկությունները:

Եզրակացություն

Այսպիսով, հայ ոճագիտական մտքի պատմության տեսանկյունից հետաքրքրական ընթացք է ունեցել բառային ոճագիտությունը: Հայոց լեզվի բառային կազմի ոճական հնարավորությունների ուսումնասիրությամբ զբաղվել են շատերը: Ուսումնասիրություններում առանցքային տեղ ունեն իմաստաձևային խմբերի և բառապաշարի շերտերի քննությունը: Ուսումնասիրելով տարբեր լեզվաբանների աշխատություններ՝ նկատեցինք, որ բառային ոճագիտությանն առնչվող շատ հարցեր շարունակվում են նորովի մեկնաբանվել այսօր: Բառապաշարի՝ որպես լեզվի ամենից արագ փոփոխվող բաժնի ոճագիտական ուսումնասիրությունները երևան կարող են բերել լեզվական նոր իրողություններ:

Օգտագործված գրականություն

1. Ավետիսյան Յու., Հայոց լեզու և խոսքի մշակույթ, գիրք Ա, Եր., 2014:
2. Եզեկյան Լ., Ոճագիտություն, Եր., 2006:
3. Էլոյան Ս., Ժամանակակից հայերենի բառային ոճաբանություն, Եր., 1989:
4. Մարության Ա., Հայոց լեզվի ոճաբանություն, Եր., 2000:
5. Մելքոնյան Ս., Ակնարկներ հայոց լեզվի ոճաբանության, Եր., 1984:
6. Շահվերդյան Թ., Ոճագիտություն, Եր., 2010:
7. Պողոսյան Պ., Խոսքի մշակույթի և ոճագիտության հիմունքներ, գիրք առաջին, Եր., 1990:
8. Ջահուկյան Գ., Խլղաթյան Ֆ., Հայոց լեզու: Ընդհանուր գիտելիքներ: Ոճաբանություն, Եր., 1976:
9. Վահանյան Գ., Հայոց լեզվի ոճաբանության ձեռնարկ, Եր., 1956:
10. Վիրաբյան Ն., Մարգարյան Լ., Հայոց լեզու: Ոճաբանություն, Եր., 2007:

**Упоминания из истории лексической стилистики мысли
(1950-е годы до наших дней)**

Заключение

Ключевые слова и выражения: лексическая стилистика, лексико-семантическая группа, расслоение лексики, классификация, экспрессивность, архаизм, неологизм.

Лексическая стилистика является одним из основных разделов стилистики, изучающий стилистическую выразительность слов. Различают также лексикологическую и семантическую стилистику. При изучении лексики каждого языка необходимо выяснить экспрессивную роль и стилистическую окраску разных слов. К лексической стилистике армянского языка интересовались разные лингвисты. Многие из них написали как монографии, так и статьи. Исследования все еще продолжаются. В наше время актуальным считается стилистическое исследование лексики произведения известного или неизвестного писателя. Также изучают язык и стиль политических, общественных деятелей, экспрессивность словарного запаса. Студенты с большим энтузиазмом выполняют такие исследования.

Стилистические исследования лексики как наиболее быстро меняющейся части языка могут выявить новые языковые реалии, результаты, выводы. Новости могут касаться прямого и переносного значения слов, выразительных возможностей слов, принадлежащих к отслаиванию лексики, стилистической ценности разговорных, идиоматических, диалектных слов, вульгаризм, варваризм, а также словоупотребления и различных смежных вопросов. Слово также считается предметом изучения стилистики. Проблемы развития лексической стилистики армянского языка не обрисованы.

В статье представлены проблемы развития лексической стилистики (1950-е годы до наших дней). Основанный на С. Мелконян, С. Элояна стилистические классификации в статье мы изучили лексико-семантическая групп и расслоение лексики, интерпретировали стилистический анализ. Были изучены работы, написанные о лексической стилистике армянского языка, проанализированы положения в различных исследованиях. Методологической основой является сочетание существующих теоретических положений.

Valter Berberyan

**Mentions from a history of lexical stylistics thought
(From the 1950s to the present day)**

Conclusion

Key words and expressions: lexical stylistics, semantic group, exfoliation of lexicon, classification, expressiveness, archaism, neologism.

Lexical stylistics is one of the main sections of stylistics, which studies the stylistic expressiveness of words. They also differ in lexicological and semantic stylistics. When studying the vocabulary of each language, it is necessary to determine the expressive role and stylistic coloring of different words. Different linguists were interested in the lexical stylistics of the Armenian language. Many of them have written both monographs and articles. Studies are still ongoing.

Stylistic studies of vocabulary, as the most rapidly changing part of language, can bring new linguistic realities to light. They can refer to the direct and figurative meanings of words, the expressive possibilities of words belonging to exfoliation of lexicon, the stylistic value of colloquial, idiomatic, dialectal words, vulgarism, barbarism, as well as word usage, and various related issues.

The article presents the basic problems of development of lexical stylistics (from the 1950s to the present day). We examined the semantic groups and exfoliation of lexicon based on S. Melkonyan and S. Eloyan's stylistic classifications and explained the stylistic analysis. We have studied the works written about lexical stylistics of the Armenian language, analyzed the provisions in various researches. The methodological basis is the combination of existing theoretical provisions.

Խմբագրություն է ուղարկվել 08.02. 2023թ.

Հանձնարարվել է գրախոսության 25.02.2023թ.

Տպագրության է հանձնարարվել 13.03.2023թ.